

Tutkimustiivistelmä

Päivi Rissanen & Jouni Puumalainen (julkaistu 11.3.2016)

Kokemuksen kautta osaamiseen: Vapaaehtoisuus, vertaisuus ja kokemusasiantuntijuus

Vapaaehtoisuuteen, vertaisuuteen ja kokemusasiantuntijuuteen liittyvät käsitteet ovat erittäin moninaisia. Moninaisuuden lisäksi vapaaehtoisuuden muodot ovat jatkuvassa muutoksessa. Vapaaehtoistoiminnalla on edessään myös monia uhkia, kuten liika institutionalisoituminen.

Vapaaehtoisuuteen ja vertaistukeen perustuvia ryhmiä on toiminut Suomessa jo kauan ja erityisesti päihde- ja mielenterveystyössä. Omakohtaisen kokemuksen tuoman asiantuntijuuden merkitys ja arvo on ymmärretty myös julkisella sektorilla. Vapaaehtoistoiminnan merkitys, tilaus ja tarve on kasvussa erityisesti hyvinvointivaltion kohtaamien vaikeuksien vuoksi. Järjestelmäkriisi, toimintakriisi ja legitimitteettikriisi ovat johtaneet etsimään ratkaisuja myös kolmannelta sektorilta. Vapaaehtoistoiminta tarjoaa yhden mahdollisuuden järjestää palveluita kansalaisten lähellä ja heidän kanssaan tavoitteena taloudellisuus ja tehokkuus, mutta myös inhimillisuus.

Ydinviestit

- Vapaaehtoistyö voidaan nähdä palkattomana työnä ja palveluna, mutta myös aktivismina tai vakavasti käytettynä vapaa-aikana. Hybridimallissa nämä kolme näkökulmaa yhdistyvät.
- Tulevaisuudessa vapaaehtoistyö on yhä enemmän episodimaista vapaaehtoistyötä ja hyödyntää yhä enemmän erilaisia digitaalisia alustoja.
- Vertaisuudessa omakohtainen kokemus mahdollistaa sellaisen tukemisen, jota ei ole mahdollista muuten saada.
- Vertaisuudessa on kyse tasa-arvoisesta tukemisesta ja molemminpuolisesta ymmärtämisestä.
- Kokemusasiantuntijuus toimii laajemmalla toimintakentällä kuin vertaisuus. Kokemusasiantuntija voi toimia esimerkiksi palvelujen kehittäjänä, toiminnan arvioijana tai tutkijana.
- Kokemusasiantuntijan toiminnassa voidaan nähdä kolme tasoa: henkilökohtainen taso (oma toipuminen), palvelujärjestelmän taso (apu ammattilaisille) sekä yhteiskunnallinen taso (stigman ja syrjinnän ehkäisy)

Avainsanat

Vapaaehtoisuus, vertaisuus, kokemusasiantuntijuus, järjestöt, mielenterveys, päihteet

Rissanen, Päivi & Puumalainen, Jouni (2016): Kokemuksen kautta osaamiseen: vapaaehtoisuus, vertaisuus ja kokemusasiantuntijuus. Kuntoutus 39 (1): s. 52 - 58.